

SALMAN
RUSHDIE

Rușinea

Traducere din limba engleză
de Cornelia Bucur

POLIROM
2022

Cuprins

I. EVADĂRI DIN PATRIA MAMĂ	7
Capitolul unu	
Liftul de serviciu.....	9
Capitolul doi	
Un colier de pantofi.....	29
Capitolul trei	
Gheața care se topește	55
II. DUELISTII	73
Capitolul patru	
Dincolo de paravan.....	75
Capitolul cinci	
Un miracol eșuat.....	93
Capitolul șase	
Chestiuni de onoare	120
III. RUSINEA, VEȘTI BUNE ȘI FECIOARA.....	151
Capitolul șapte	
Roseața.....	153
Capitolul opt	
Frumoasa și Bestia.....	195

IV. ÎN SECOLUL AL CINCISPREZECELEA.....	235
Capitolul nouă	
Alexandru cel Mare.....	237
Capitolul zece	
Femeia cu vălul.....	264
Capitolul unsprezece	
Monologul unui spinzurat.....	296
Capitolul doisprezece	
Stabilitate	322
V. ZIUA JUDECĂȚII.....	355
<i>Mulumiri</i>	385

Capitolul șapte

Roseata

Nu cu prea mult timp în urmă, în cartierul East End din Londra, un tată pakistanez și-a omorît unicul copil, o fiică, pentru că, făcînd dragoste cu un băiat alb, își dezonorase pînă într-atît familia, încît numai cu sîngele ei se mai putea spăla pata. Tragedia a fost amplificată de iubirea imensă și evidentă a tatălui pentru fiica măcelărită, ca și de faptul că prietenii și rudele (toți „asiatici”, ca să folosim terminologia confuză a zilei de astăzi) au refuzat cu încăpăținare să condamne fapta. Îndurerați, ei au declarat în fața microfoanelor de radio și a camerelor de televiziune că înțeleg punctul de vedere al tatălui și au continuat să îl susțină chiar și cînd s-a dovedit că fata „nu mersese pînă la capăt” cu prietenul ei. Cînd am auzit-o, povestea m-a îngrozit, iar asta dintr-un motiv ușor de înțeles. Tocmai devenisem la rîndul meu tată și, de aceea, tocmai începusem să pot aprecia forța colosală necesară pentru ca un om să întoarcă lama cuțitului împotriva propriului sînge. Și mai îngrozitor a fost însă faptul că, la fel ca și prietenii intervievați etc., la rîndul meu descopeream că îl înțeleg pe criminal. Povestea nu mi se părea total străină. Noi, cei care am crescut hrăniți cu rușine și onoare, încă pricepem un lucru care li se pare de neconceput popoarelor ce trăiesc într-o lume

ulterioară morții lui Dumnezeu și tragediei: și anume, că oamenii sînt dispuși să sacrifice ceea ce iubesc mai mult pe lume pe altarul implacabil al mîndriei. (Și nu numai bărbații. După aceea, am auzit de un caz în care o femeie a comis o crimă identică, din motive identice.) Printre rușine și nerușinare trece axa în jurul căreia ne învîrtim; condițiile meteorologice la ambii poli sînt extreme, feroce. Nerușinare, rușine: rădăcinile violenței.

Sufiya Zinobia a mea a crescut din cadavrul fetei asasinată, chiar dacă nu va fi (nu vă temeți) măcelărită de Raza Hyder. Vrînd să scriu despre rușine, am fost bîntuit la început de spectrul închipuit al trupului mort, cu beregata tăiată ca a unei găini, zăcînd în noaptea londoneză pe zebra unei străzi, de-a curmezișul dungilor albe și negre, albe și negre, în timp ce lumina unui semnalizator clipea deasupra ei portocaliu, neportocaliu, portocaliu. M-am gîndit la crimă ca și cum ar fi fost comisă chiar acolo, în public, ca un ritual, cu ochi la ferestre. Și nici o gură deschisă să protesteze. Iar cînd poliția a bătut la uși, la ce ajutor se puteau aștepta? Chipul „asiatic”, inscrutabil sub privirile dușmanului. Parcă și insomniacii de la ferestre au strîns pleoapele și nu au văzut nimic. Iar tatăl s-a dus, cu numele spălat și durerea lui.

Am mers pînă acolo încît i-am dat fetei un nume: Anahita Muhammad, dar i se spunea Anna. În închipuirea mea, ea vorbea cu un accent din estul Londrei, dar purta jeansi, albaștri cafenii roz, dintr-o reținere tipic asiatică de a-și arăta picioarele. Desigur, înțelegea limba pe care o vorbeau părinții acasă, dar refuza cu încăpăținare să rostească ea însăși vreun cuvînt. Anna Muhammad: plină de viață, bineînțelese atrăgătoare, poate puțin periculos de atrăgătoare la șaisprezece ani. Mecca pentru ea erau sălile de dans, cu mingi argintii

ce se rotesc, stroboscoape, tinerețe. Dansa în dosul pleoapelor mele, iar firea i se schimba de fiecare dată cînd o zăream: acum inocentă, acum o tîrfă, apoi un al treilea și un al patrulea fel de a fi. În cele din urmă însă mi-a scăpat, ca o fantomă, și am înțeles că, dacă vreau să scriu despre ea, despre rușine, va trebui să mă întorc în Orient, să las gîndul să respire aerul care îi place. Anna, deportată, repatriată într-o țară pe care nu o văzuse niciodată, a făcut encefalită și s-a preschimbat într-o idioată.

De ce i-am făcut una ca asta? – Sau poate că encefalita a fost o minciună, rod al imaginației lui Bilquis Hyder, menită să ascundă răul rezultat în urma loviturilor repetate în cap: ura poate transforma un miracol eșuat într-un imbecil. La rîndul ei, poziunea vrăciului sună destul de puțin convingător. Cît de greu este de aflat adevărul cînd vedem lumea pe felii; instantaneele ascund tot atît cît dau la iveală.

Toate poveștile sînt bîntuite de fantomele poveștilor care ar fi putut fi. Anna Muhammad bîntuie cartea aceasta; acum, nu voi mai scrie despre ea. Dar sînt aici și alte stafii, imagini anterioare și acum ectoplasmice, care leagă rușinea de violență. Aceste stafii, ca și Anna, populcă un tărîm absolut nefantomatic: nu Peccavistanul spectral, ci Londra Adevărată. Voi pomeni două: o fată, atacată într-un metrou seara tîrziu de un grup de adolescenți, este prima. Fata, iarăși „asiatică”, băieții, în mod previzibil, albi. După aceea, amintindu-și bătaia, simte cum o cuprinde nu furia, ci rușinea. Nu vrea să vorbească despre ceea ce i s-a întîmplat, nu face nici o plîngere oficială, nădăjduiește că istoria nu se va afla: reacția este tipică, iar fata nu este doar una, ci multe. Uitindu-mă la orașele fumegînde de pe ecranul televizorului, văd grupuri de tineri alergînd pe străzi, rușinea

arzîndu-le sprîncenele și dînd foc la magazine, insigne de poliție, mașini. Îmi amintesc de fata mea anonimă. Din oamenii umiliți multă vreme izbucnește violența. Mai tirziu, privind distrugerile provocate de propria lor furie, par uimiți, incapabili să înțeleagă, tineri. Noi am făcut toate acestea? Noi? Dar noi sîntem niște copii obișnuiți, cumiți, nici nu știam că putem... apoi, încet, mîndria se lasă asupra lor, mîndria forței lor, mîndria de a fi învățat să lovească la rîndu-le. Și îmi închipui ce s-ar fi întîmplat dacă o astfel de furie s-ar fi eliberat în fata din metrou – cum l-ar fi spulberat pe puștanii albi pînă aproape de moarte, rupînd nasuri picioare boașe, fără să știe de unde vine violența, fără să înțeleagă cum ea, atît de puțină la trup, poate avea atîta putere înfricoșătoare. Iar ei, ei ce-ar fi făcut? Cum să spună poliției că au luat bătăle de la o fată, o singură reprezentantă a sexului slab împotriva întregii găști? Ideea mă încîntă: e un lucru seducător, mătăsos, violența aceasta, da.

Acestei a doua fete nu i-am dat un nume. Dar și ea se găsește acum înăuntrul Sufiyei Zinobia și o veți recunoaște cînd va ieși la suprafață.

Ultima stafie din trupul eroinei mele este masculină, un băiat, sau măcar prototipul lui: a fost găsit arzînd într-o parcare, cu pielea în flăcări. A murit arzînd, iar specialiștii care au examinat cadavrul și locul incidentului au fost siliți să accepte ceea ce părea cu neputință: și anume, faptul că băiatul luase foc din propria dorință, fără să se fi stropit cu benzină sau apropiindu-se de vreo flacără exterioară. Sîntem energie; sîntem foc; sîntem lumină. Băiatul care a descoperit cheia, care a pătruns înăuntrul acestui adevăr, a început să ardă.

Destul. În povestea mea au trecut zece ani de cînd tot văd stafii... Totuși, o ultimă remarcă pe

tema aceasta: prima dată cînd m-am așezat să mă gîndesc la Anahita Muhammad, mi-am amintit ultima frază din *Procesul* lui Franz Kafka, fraza pe care Joseph K. este înjunghiat de moarte. Anna a mea, la fel ca și Joseph al lui Kafka, a murit de cuțit. Sufiyya Zinobia Hyder, nu; dar fraza aceasta, stafia unui epitaf, plutește încă pe deasupra poveștii ei:

„— Ca un cîine! spuse el, ca și cum ar fi dorit ca rușinea acestui fapt să îi supraviețuiască.”

Pînă în anul revenirii lui Hyder din Q., capitala crescuse, iar Karachi-ul se îngrășase, astfel că aceia care locuiau aici de la bun început nu mai recunoșteau orașul feciorelnic al tinereții lor în metropola aceasta obeză. Plurile umflate ale cartierelor nesfîrșite înghițiseră mlaștinile străvechi, iar de-a lungul fișiei de nisip erupeau, ca niște furuncule, casele colorate țipător ale bogătaşilor. Străzile erau pline de fețele negricioase ale tinerilor atrași de farmecele supradimensionate ale frumoasei împopoțonate, dar care constatau că prețul cerut era prea mare pentru buzunarele lor; ceva puritan și violent le stătea pe frunte – și se făcea frică să umbli printre deziluziile lor, în caniculă. Noaptea îi ținea pe traficantii care se îndreptau spre mare pe scuterele-ricșe; iar armata era, desigur, la putere.

Raza Hyder coborî din trenul care îl aducea din vest, învaluit în zvonuri. Era perioada imediat următoare dispariției fostului ministru Gichki, care fusese în fine eliberat din captivitate din lipsă de probe; locuise liniștit, împreună cu soția și cu cîinele timp de cîteva săptămîni, pînă în ziua în care ieșise să își plimbe alsacianul și nu se mai întorsese, deși ultimele cuvinte pe care i le adresase lui Gichki Begum fuseseră: „Spune-i bucătăresei să facă încă vreo douăsprezece chiftele

la cină, astăzi mor de foame". Chiftelele, de la una la douăsprezece, îl așteptaseră aburind pe farfurie, dar ceva trebuia să-i fi stricat pofta de mâncare lui Gichki, căci nu mai apucase să le mănince. Poate că, incapabil să își mai controleze pofta, mîncase alsacianul, căci nici el nu mai fusese găsit, nici măcar un fir de păr din coadă. Misterul lui Gichki se tot strecura în conversații, în care se făcea auzit și numele lui Hyder, poate pentru că ura reciprocă dintre Gichki și sfântul Maulana Dawood era bine cunoscută și nici apropierea lui Dawood de Hyder nu mai reprezenta un secret. Povești stranii se întorceau, picătură cu picătură, înapoi la Karachi din Q., rămînînd suspendate în aerul condiționat, urban.

Versiunea oficială a perioadei de forță a lui Hyder în vest era că fusese un succes răsunător, iar cariera sa continua să fie în creștere. Dacoții fuseseră eliminați, moscheile erau pline, organele statului fuseseră curățate de gichkism, de boala corupției, iar separatismul dăduse ochii peste cap. Bătrînul Rade Mațe era acum general de brigadă... dar, după cum îi plăcea lui Iskander Harappa să îi spună lui Omar Khayyam Shakil ori de cîte ori cei doi stăteau la un pahar:

— Să mă fuți în gură, *yaar*, dar toată lumea știe că băștinașii zburdă liberi, bine mersi, pentru că Hyder a spînzurat de boașe numai nevinovați.

Se mai vorbea, în șoaptă, și despre niscaiva probleme conjugale în familia Hyder. Pînă și Rani Harappa auzise, din exil, zvonurile cu privire la neînțelegeri, la copila idioată căreia mama îi spunea „Ruşinca” și pe care o trata ca pe un gunoi, la leziunile interne care făceau fiii imposibili și care o împingeau pe Bilquis pe coridoare întunecate, către depresie; dar ea, Rani, nu știa cum să îl vorbească lui Bilquis despre toate acestea, iar receptorul telefonului rămînea neatins în furcă.